

Aizsardzība un atbalsts noziegumos cietušajiem Covid-19 pandēmijas laikā – labās prakses apmaiņa par to, kā izturēties pret vardarbības ģimenē, kibernetiskiem un naidīgajiem noziegumiem

(ĢD JUST apkopotā informācija)

ATRUNA. Šajā dokumentā pievērsta uzmanību noziegumos cietušo stāvoklim Covid-19 pandēmijas laikā un sniegti atsevišķi labās prakses piemēri. Minētie pasākumi ir neizsmelīgi piemēri, un tie ir uzskaitīti tikai informatīvos nolūkos. Šis vispārīgais dokuments nekādā veidā nav saistošs ne dalībvalstīm, ne Eiropas Komisijai. Šī atruna papildina vispārējo atrunu, kas pieejama tīmekļa vietnē https://e-justice.europa.eu/content_legal_notice-365-lv.do?init=true.

Aizsardzība un atbalsts noziegumos cietušajiem Covid-19 pandēmijas laikā ir aktuāls jautājums. No vardarbības ģimenē cietušo stāvokli īpaši pasliktina sociālā distancēšanās un izolācija laikā, kad noteikti pārvietošanās ierobežojumi.

Dalībvalstis tiek mudinātas **savu Covid-19 ārkārtas situācijas darbību ietvaros** noteikt īpašus atbalsta un aizsardzības pasākumus personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē. Īpaši svarīgi ir nodrošināt efektīvu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem internetā un ārpus tā, tostarp psiholoģiskajai palīdzībai un citiem sociālajiem pakalpojumiem. Svarīgi ir arī nodrošināt šiem cietušajiem fizisku aizsardzību.

Vairāki plašsaziņas līdzekļi ir ziņojuši par satraucošu vardarbības pieaugumu ģimenē Eiropā Covid-19 pandēmijas laikā. Piemēram, Francijā ziņojumi par vardarbību ģimenē pieauga par 32 %¹. Spānijā pirmajās divās norobežošanās nedēļās neatliekamās palīdzības tālruna numurs ziņošanai par vardarbību ģimenē saņēma par 18 % vairāk zvanu nekā tajā pašā laikposmā pirms mēneša². Beļģijā zvani uz klausīšanas dienestam pret vardarbību ģimenē un izstumtību liecina par trīskāršu pieaugumu³.

Komisija īpašā Covid-19 lapā ir publicējusi informāciju par atbalstu no vardarbības ģimenē cietušajiem⁴. Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts ir izveidojis Covid-19 lapu, kurā iekļauta informācija ar dzimumu saistītas vardarbības upuriem⁵. Arī Eiropas Padomei ir īpaša lapa par

¹ Eiropas Sieviešu lobija politikas pārskats (https://womenlobby.org/IMG/pdf/ewl_policy_brief_on_covid-19_impact_on_women_and_girls-2.pdf)

² <https://www.nytimes.com/2020/04/06/world/coronavirus-domestic-violence.html>

³ <https://www.bbc.com/news/world-europe-52216966>

⁴ https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-lv.do

⁵ <https://eige.europa.eu/covid-19-and-gender-equality/gender-based-violence>

sieviešu tiesībām un Covid-19 pandēmiju⁶. Cietušo atbalsta organizācijas, piemēram, *Victim Support Europe*, arī ir izveidojušas īpašas lapas par Covid-19⁷.

Turpmāk sniegti daži labās prakses piemēri par to, kā nodrošināt atbalstu un aizsardzību personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē pandēmijas laikā. Šis saraksts nav izsmēļošs.

Kā sazināties ar cietušajiem pandēmijas laikā?

Dalībvalstis tiek mudinātas *izstrādāt izpratnes veicināšanas kampaņas*, lai nodrošinātu, ka no vardarbības ģimenē cietušajiem ir vajadzīgā informācija par to, kā saņemt aizsardzību un atbalstu ārkārtas situācijās. Šādas kampaņas jau notiek vairākās dalībvalstīs⁸. Īpaši svarīgi ir nodrošināt, lai cilvēki, kas, iespējams, nonāk saskarē ar personām, kuras cietušas no vardarbības ģimenē norobežošanās laikā, spēj tās informēt par pieejamo atbalstu un aizsardzību. Šajā sakarā īpaša uzmanība būtu jāpievērš veselības aprūpes darbiniekiem (ieskaitot farmaceitus), lielveikalu vai pasta darbiniekiem. Arī policijas darbiniekiem būtu jāpievērš īpaša uzmanība jau reģistrētajiem un jaunajiem vardarbības gadījumiem ģimenē.

Būtu plaši jāizplata informācija par pastāvošajām tiešsaistes tīmekļa vietnēm un palīdzības līnijām par atbalstu personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē. Piemēram, informācija par tuvākajiem atbalsta pakalpojumiem no vardarbības ģimenē cietušajiem: <https://www.wave-network.org/find-help/>.

Kā ziņot par noziegumiem?

Norobežošanās laikā personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē, jābūt iespējai viegli ziņot par noziegumiem. Tostarp nepieciešama iespēja vienkārši sazināties ar policiju, piemēram, ar īsziņu vai tiešsaistes tērētavās, kā arī izmantot kodētus vārdus, lai nodotu ziņu ārstiem, farmaceitiem vai pasta darbiniekiem. Tiesu sistēmām pandēmijas laikā ir svarīgi turpināt darboties, lai nodrošinātu, ka pārkāpējus turpina saukt pie atbildības un ka personas, kas notiesātas par vardarbību pret sievietēm, vajadzības gadījumā tiek paturētas apcietinājumā. Tiesvedības apturēšana vai kavēšanās var sagādāt cietušajiem nopietnas ciešanas. Ir svarīgi nodrošināt, ka, neraugoties uz norobežošanās pasākumiem, joprojām tiek izdoti aizliegumi tuvoties, ierobežojoši un aizsardzības rīkojumi pret vainīgajiem (tā notiek, piemēram, Francijā).

Daži labās prakses piemēri, kā uzlabot saziņu ar cietušajiem un ziņošanu par noziegumiem.

- Spānijā un Francijā ir uzsāktas kampaņas, kas informē par brīdināšanas mehānismiem sievietes, kuras var meklēt palīdzību aptiekās.
- Īrijā policijas dienesti sazinās ar personām, kas agrāk cietušas no vardarbības ģimenē, lai vajadzības gadījumā tās aizsargātu.
- Vācijā ir publicēts “survival kit” (izdzīvošanas ceļvedis) par to, kā izvairīties no vardarbības.

⁶ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-s-rights-and-covid-19>

⁷ <https://victimsupport.eu/covid-19-information/>

⁸ Piemēram, Francijā, Itālijā, Portugālē, Spānijā.

Kā organizēt atbalstu un aizsardzību?

Covid-19 pandēmijas sagatavotības un reaģēšanas plānos ir svarīgi iekļaut būtiskos pakalpojumus, kas ļauj novērst vardarbību ģimenē, tos finansēt un apzināt iespējas tos darīt pieejamus sociālās norobežošanās kontekstā. Dalībvalstis tiek mudinātas pasludināt patversmes par būtiskiem pakalpojumiem, izveidot ārkārtas brīdināšanas sistēmas aptiekās un pārtikas veikalos un radīt iespējas sievietēm drošā veidā meklēt atbalstu. Dalībvalstis tiek mudinātas saglabāt patversmju un ārkārtas mājokļu pieejamību visām sievietēm un bērniem, kuriem ir jāpamet savas mājas aizsardzības nolūkā, un veicināt piekļuvi šiem pakalpojumiem.

Cietušajiem nevajadzētu izjust saziņas grūtības ar atbalsta dienestiem pandēmijas dēļ.

Turklāt veselības aprūpes iestādēm būtu jāapzina un jāsniedz informācija par pakalpojumiem, kas uz vietas pieejami no vardarbības ģimenē cietušajiem. Kā ieteikusi PVO, ir steidzami jāizpēta iespējas izmantot e-veselību un telemedicīnu, lai droši vērstos pret vardarbību pret sievietēm.

Dalībvalstīm ir svarīgi nodrošināt pienācīgu finansējumu un investīcijas tiešsaistes pakalpojumos un atbalsta pakalpojumos. Šajā laikā ļoti svarīgi būs digitālie kontakti ar cietušajiem, taču tiem var būt grūti piezvanīt, atrodoties mājās kopā ar varmākām. Ir ļoti svarīgi nodrošināt, ka uzticības dienesti piedāvā pakalpojumus ar tiešsaistes tērzēšanas vai īsziņu palīdzību, lai nodrošinātu, ka cietušie var meklēt palīdzību no mājām⁹. Covid-19 pandēmija var būt iespēja izveidot ilgtspējīgas struktūras sieviešu aizsardzībai no vardarbības¹⁰.

Tālāk skat. labās prakses piemērus darbam ar Covid-19 laikā no vardarbības ģimenē cietušajām personām.

Cietušo atbalsta un aizsardzības iekļaušana valstu pandēmijas ārkārtas pasākumos

- *Ļaut personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē, meklēt palīdzību pie atbalsta dienestiem.* Itālijā sievietes, kas cietušas no vardarbības ģimenē, var pamest savas mājas un doties uz tuvāko atbalsta dienestu, un policijas iestādes par to neziņo un nesoda viņas par stingro norobežošanās pasākumu pārkāpšanu¹¹.
- *Pasludināt atbalstu un aizsardzību personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē, par svarīgu pakalpojumu.* Spānijā atbalsts un aizsardzība no vardarbības ģimenē cietušajiem tiek atzīti par svarīgiem pakalpojumiem, lai tie varētu turpināt darbību.
- *Izveidot "sociālās aizsardzības jumtu" sieviešu patversmēm un sieviešu konsultāciju infrastruktūrai.* Vācijā valdības sociālās aizsardzības palīdzības pakete ietver instrumentus, kam jānodrošina finansiāla aizsardzība pret koronavīrusu sociālo

⁹ <https://time.com/5803887/coronavirus-domestic-violence-victims/>

¹⁰ <https://www.preventionweb.net/experts/oped/view/71320>

¹¹

https://www.repubblica.it/cronaca/2020/03/21/news/elena_bonetti_se_subite_violenza_chiedete_aiuto_andate_al_centro_antiviolenza_e_nessuno_vi_multera_-251867069/?ref=RHPPLF-BH-I251880435-C8-P3-S1.8-T1&refresh_ce

pakalpojumu sniedzējiem, tādējādi veidojot īpašus drošības tīklus iestādēm, kas palīdz aizsardzībā pret vardarbību¹².

- *Palielināt finansējumu.* Austrijā tiek sniegts finansiāls atbalsts sievietēm un meitenēm, kuras krīzes laikā cietušas no vardarbības¹³. Francijā viens miljons euro tika novirzīts atbalsta pakalpojumiem cīņai pret vardarbību ģimenē.

Virzība uz digitalizāciju

- *Izveidot e-pasta pakalpojumu/tīmekļa tērzēšanas pakalpojumu/palīdzības tālruni no vardarbības ģimenē cietušajiem.* Portugālē tika izveidots e-pasta pakalpojums, lai atbildētu uz jautājumiem un atbalsta pieprasījumiem saistībā ar vardarbību ģimenē¹⁴. Austrijā valdība ieviesa diennakts palīdzības līniju ar dzimumu saistītas vardarbības upuriem¹⁵. Vācijā no vardarbības ģimenē cietušo palīdzības dienests turpina sniegt konsultācijas visu diennakti 18 valodās. Informācija par dalībvalstu palīdzības līnijām vardarbībā cietušajiem ir pieejama https://eige.europa.eu/sites/default/files/helplines_web_final_17042020.png.
- *Izstrādāt īpašas mobilās lietotnes.* Itālijā ir izstrādāta īpaša lietojumprogramma, kas ļauj sievietēm nekavējoties sazināties ar tiesībsardzības iestādēm¹⁶.

Pilsoniskās sabiedrības iesaiste

- *Piedāvāt alternatīvas patversmēm, lai no vardarbības ģimenē cietušie varētu droši uzturēties karantīnā.* Vairākās dalībvalstīs valdības subsidē viesnīcu istabas, kur cietušie var droši uzturēties karantīnā¹⁷. Reaģējot uz krīzi, Spānijā ārkārtas patversmēm ir darītas pieejamas arī jaunas telpas. Vācijā iestādes tiek mudinātas rast pragmatiskus risinājumus ar Covid-19 saistītam patvēruma vietu trūkumam, piemēram, viesnīcu un brīvdienu dzīvokļu īstermiņa īri.

Atsevišķu noziedzības veidu pieaugums pandēmijas laikā – kibernoiedzība un naida noziegumi

Dalībvalstīm arī vajadzētu būt īpaši modrām attiecībā uz konkrētu noziegumu veidu pieaugumu pandēmijas laikā un nodrošināt, ka cietušajiem tiek sniegts atbalsts un aizsardzība.

Saskaņā ar Eiropola sniegto informāciju Covid-19 pandēmija rada noziedzniekiem jaunas iespējas ļaunprātīgi izmantot iedzīvotāju bailes un darba apstākļus¹⁸. Kiberuzbrukumu skaits

¹² <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/presse/pressemitteilungen/bundesministerin-giffey-verabredet-mit-den-bundeslaendern-konkrete-hilfsmassnahmen-fuer-frauen-in-der-corona-krise/154100>

¹³ <https://www.frauenring.at/opferschutz-corona-krise-ausgebaut>

¹⁴ <https://www.cig.gov.pt/2020/03/covid-19-novo-email-apoio-na-area-da-violencia-domestica/>

¹⁵ <https://orf.at/stories/3157761/>.

¹⁶ <https://www.nbcnews.com/news/world/european-countries-develop-new-ways-tackle-domestic-violence-during-coronavirus-n1174301>

¹⁷ <https://www.nbcnews.com/news/world/european-countries-develop-new-ways-tackle-domestic-violence-during-coronavirus-n1174301>

¹⁸ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>.

ir ievērojams, un paredzams, ka tas turpinās pieaugt. Tā kā daudzi strādā no mājām, ir ievērojami palielinājušās kibernetizācijas iespējas izmantot izdevības¹⁹ un neaizsargātību.

Eiropols ir sagatavojis profilakses un informētības veicināšanas ieteikumus²⁰, kas palīdzēs plašai sabiedrībai ievērot kiberdrošību. Paaugstināta riska laikā ir īpaši svarīgi izmantot vecāku kontroli, lai aizsargātu bērnus tiešsaistē, nodrošināt elektroniskās ierīces ar parolēm, PIN kodiem vai biometrisko informāciju un pirkt preces no uzticamiem tiešsaistes pārdevējiem (iepriekš pārbaudot viņu konkrēto novērtējumu).

Plašāka informācija par drošību tiešsaistē: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/digital_lv.

Pamattiesību aģentūra ziņo, ka lielākajā daļā ES dalībvalstu ir palielinājies tādu rasisma, ksenofobijas un neiecietības incidentu skaits, kas vērsti pret konkrētām nacionālajām vai etniskajām kopienām un ir saistīti ar Covid-19 pandēmiju²¹.

Dalībvalstu centieniem attiecībā uz naida noziegumos cietušajiem vajadzētu tiekties veicināt ziņošanu par naida noziegumiem, uzlabot aizspriedumu motivācijas precīzu izmeklēšanu un sniegt atbalstu cietušajiem.

¹⁹ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic>.

²⁰ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/public-awareness-and-prevention-guides/make-your-home-cyber-safe-stronghold>.

²¹ <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/covid19-rights-impact-april-1>